

Europeisk brottsskadeersättning

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2005/06:26 Europeisk brottsskadeersättning. Propositionen innehåller förslag som syftar till att genomföra ett EG-direktiv (2004/80/EG) om ersättning till brottsoffer (brottsofferdirektivet). Regeringen föreslår därför ändringar i brottsskadelagen (1978:413). Förslagen innebär i huvudsak att om en ansökan om brottsskadeersättning grundar sig på ett sådant uppsåtligt våldsbrott som avses med direktivet och brottet har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, skall ansökningen anses även utgöra en begäran om europeisk brottsskadeersättning. Brottsoffermyndigheten skall överlämna sökandens begäran till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten för handläggning. Även om ett sådant överlämnande har skett, får Brottsoffermyndigheten fatta beslut om kompletterande ersättning i anledning av ansökningen och på så sätt säkerställs bl.a. att den samlade ersättningen uppgår till i varje fall de beloppsnivåer som följer av svensk praxis på området. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.

Därutöver behandlar utskottet fem motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2005 om förskottering av skadestånd m.m.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag och avslår motionsyrkandena.

Till betänkandet är en reservation (fp, kd, c) fogad.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	6
Europeisk brottsskadeersättning.....	6
Förskottering av skadestånd m.m.	7
Reservation.....	9
Förskottering av skadestånd m.m., punkt 2 (fp, kd, c)	9
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	10
Propositionen.....	10
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005.....	10
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Europeisk brottsskadeersättning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (1978:413). Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:26.

2. Förskottering av skadestånd m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju306 yrkande 17, 2005/06:Ju380 yrkande 17, 2005/06:Ju483 yrkande 4 och 2005/06:L265 yrkandena 4 och 5.

Reservation (fp, kd, c)

Stockholm den 22 november 2005

På justitieutskottets vägnar

Britta Lejon

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Britta Lejon (s), Rolf Olsson (v), Margareta Persson (s), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Elisebeht Markström (s), Jeppe Johnsson (m), Göran Norlander (s), Joe Frans (s), Cecilia Magnusson (m), Kerstin Andersson (s), Leif Björnlod (mp), Christer Erlandsson (s), Karin Granbom (fp), Helena Bargholtz (fp), Ameer Sachet (s) och Stina Larsson (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Europeiska unionens stats- och regeringschefer (Europeiska rådet) begärde vid sitt möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 bl.a. att miniminormer för skydd av brottsoffer skulle utarbetas. Som ett led i detta arbete lade kommissionen den 28 september 2001 fram en grönbok om ersättning till brottsoffer. Med utgångspunkt i de bedömningar som gjordes i grönboken och de synpunkter som lämnades till kommissionen presenterades den 16 oktober 2002 ett förslag till direktiv om ersättning till brottsoffer. Efter förhandlingar i rådet antogs den 29 april 2004 rådets direktiv 2004/80/EG om ersättning till brottsoffer (EGT L 261, 6.8.2004, s. 15).

Som ett led i arbetet att genomföra direktivet utarbetades inom Justitiedepartementet promemorian Europeisk brottsskadeersättning – genomförande av EG:s direktiv om ersättning till brottsoffer. I promemorian föreslås ändringar i brottsskadelagen. Promemorian har remissbehandlats. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2004/8916/L2). Lagrådet har granskat regeringens förslag och lämnat det utan erinran.

Regeringens lagförslag återfinns i *bilaga 2*.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag som syftar till att genomföra ett EG-direktiv (2004/80/EG) om ersättning till brottsoffer (brottsofferdirektivet).

I propositionen görs bedömningen att Sverige redan i dag uppfyller de materiella krav som direktivet uppställer på en ordning för brottsskadeersättning men att vissa författningsändringar krävs för att uppfylla dess bestämmelser om handläggning av gränsöverskridande ersättningsfall. För det senare ändamålet föreslås ändringar i brottsskadelagen.

Förslagen innebär bl.a. följande. Om en ansökan om brottsskadeersättning grundar sig på ett sådant uppsåtligt våldsbrott som avses med direktivet och brottet har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, skall ansökningen anses även utgöra en begäran om europeisk brottsskadeersättning. I den senare delen skall Brottsoffermyndigheten överlämna sökandens begäran till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten, som har att enligt den medlemsstatens lag besluta om och betala ut ersättning. Även om ett sådant överlämnande har skett, är Brottsoffermyndigheten bevarad vid sin rätt att fatta beslut i anledning av ansökningen om brottsskadeersättning. Därigenom säkerställs bl.a. att Brottsoffermyndigheten i ett sådant fall kan lämna kompletterande ersättning, innebärande att den samlade ersättningen uppgår till i varje fall de beloppsnivåer som följer av svensk praxis på området.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.

Utskottets överväganden

Europeisk brottsskadeersättning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

De svenska reglerna om brottsskadeersättning vid brott begångna i Sverige återfinns i brottsskadelagen (1978:413). Lagen är också tillämplig vid personskada och kränkning om brottet har begåtts utomlands mot någon som hade hemvist i Sverige. Lagen skall dock inte tillämpas om brottet och den skadelidande har så ringa anknytning till Sverige att det inte är rimligt att skadan ersätts av svenska statsmedel. Brottsskadeersättning betalas för personskada till följd av brott samt för kränkning i vissa fall. Vissa möjligheter finns även att få brottsskadeersättning för sakskada och ren förmögenhetsskada. Skada på kläder, glasögon och liknande föremål som den skadade bar vid skadetillfället ersätts som personskada. Brottsskadeersättningens storlek bestäms i huvudsak enligt reglerna i skadeståndslagen. Skadestånd som har betalats eller bör kunna bli betalat till den skadelidande på grund av skadan skall avräknas. Dessutom avräknas annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan, t.ex. försäkringsersättning. Brottsskadeersättning kan i vissa fall sättas ned eller helt falla bort. Från brottsskadeersättningen skall normalt ett självriskbelopp avräknas, vilket för år 2005 uppgår till 1 500 kr. När brottsskadeersättning har utbetalats inträder staten intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd från gärningsmannen. Ett ärende om brottsskadeersättning prövas av Brottsoffermyndigheten och det är också denna myndighet som betalar ut brottsskadeersättningen och kostnadsersättningen.

Rådets direktiv 2004/80/EG om ersättning till brottsoffer föreskriver att alla medlemsstater skall säkerställa att det i den nationella lagstiftningen finns en ordning för ersättning till offer för uppsåtliga våldsbrott som begås på deras respektive territorier. Syftet med direktivet är att ett brottsoffer som drabbats av ett uppsåtligt våldsbrott inom Europeiska unionen skall vara tillförsäkrad viss statlig ersättning i de fall då gärningsmannen inte kan identifieras eller lagföras eller då denne saknar förmåga att ersätta den uppkomna skadan. I gränsöverskridande fall skall de olika staternas myndigheter samarbeta i syfte att underlätta för brottsoffret att ansöka om och få statlig ersättning. Det står varje medlemsstat fritt att bestämma hur respektive ersättningsordning skall utformas. Direktivet är ett s.k. minimidirektiv, vilket innebär att varje medlemsland får bestämma ett starkare skydd för brottsoffren än det som direktivet ger.

Enligt regeringen föranleder direktivets föreskrifter om nationella ersättningsordningar inte några lagstiftningsåtgärder.

Utskottet ser positivt på att det införs en ordning som har till syfte att underlätta för brottsoffer att få ersättning i gränsöverskridande fall inom Europeiska unionen. Samtidigt måste det garanteras att brottsoffret inte berövas det skydd som den svenska lagen hade gett. Genom att Brottsoffermyndigheten enligt lagförslaget kommer att kunna lämna kompletterande ersättning, så att den samlade ersättningen i varje fall uppgår till de beloppsnivåer som följer av svensk praxis, får detta anses säkerställt. Utskottet noterar dessutom att förslaget innebär att den som ansöker om europeisk brottsskadeersättning också får fördel av Brottsoffermyndighetens generellt sett korta handläggningstider. Utskottet tillstyrker lagförslaget.

Förskottering av skadestånd m.m.

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlar utskottet fem motionsyrkanden om möjligheten att förskottera skadestånd till brottsoffer. Utskottet avstyrker yrkandena med hänvisning till att det gällande regelverket är ändamålsenligt. Jämför reservation (fp, kd, c).

I några motioner tas frågor med anknytning till systemet med utbetalning av skadestånd till brottsoffer upp.

Enligt vad som anförs i motion Ju380 (fp) bör regeringen återkomma med förslag om hur reglerna för utbetalning av skadestånd kan förbättras. Enligt vad som anförs i motion Ju306 (kd) bör staten förskottera skadestånd till de personer som faller offer för människohandel. I motion Ju483 (kd) efterfrågas en utredning av skadeståndens storlek och den faktiska utbetalningen. Slutligen anförs i motion L265 (c) bl.a. att skadestånd för övergrepp mellan makar eller sambor bör förskottas.

Frågor om förskottering av brottsskadeersättning har behandlats av utskottet så sent som i mars 2005 (bet. 2004/05:JuU18 s. 30 f.), och utskottet har då funnit gällande regelverk ändamålsenligt. Utskottet påpekade då, i likhet med vad som tidigare uttalats i denna fråga, att det är gärningsmannen som i första rummet har ansvaret för att brottsoffret kompenseras. De nuvarande reglerna om brottsskadeersättning kan också ses som en form av förskott. Vidare sade sig utskottet ha förståelse för att den skadelidande just vid partnervåld kan ha extra svårt att hävda sin rätt. Här erinrade utskottet om bestämmelsen i 25 a § förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m. Bestämmelsen innebär att en lagakraftvunnen dom i brottmål som innehåller förpliktelser för den tilltalade att betala skadestånd skall sändas till kronofogdemyndigheten. Syftet med bestämmelsen är att indrivningsförfarandet skall komma i gång med en

minimal insats från målsägandens sida (2 kap. 3 § utsökningsförordningen [1981:981]). Reglerna gäller oavsett den tilltalades och målsägandens relation till varandra.

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning i frågan. Motionerna Ju306, Ju380, Ju483 och L265 i nu behandlade delar avstyrks.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Förskottering av skadestånd m.m., punkt 2 (fp, kd, c)

av Peter Althin (kd), Karin Granbom (fp), Helena Bargholtz (fp) och Stina Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om förskottering av skadestånd. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Ju306 yrkande 17, 2005/06:Ju380 yrkande 17, 2005/06:Ju483 yrkande 4 och 2005/06:L265 yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Målet för politiken på brottsofferområdet måste vara att människor som drabbats av brott skall erhålla all den hjälp och det stöd de behöver för att kunna återgå till ett normalt liv. En viktig aspekt är därvid den ekonomiska. Det är principiellt viktigt att förövaren gottgör brottsoffret ekonomiskt för det lidande och den förlust som denne åsamkats. Det är dock inte rimligt att brottsoffret skall drabbas på nytt genom att gärningsmannen inte kan betala utdömt skadestånd. Inte heller bör brottsoffret behöva vänta så lång tid på att få ut brottsskadeersättning som ofta är fallet.

Vi anser att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över möjligheten att staten, vid skadestånd på grund av brott, förskotterat det utdömda skadeståndet till brottsoffret.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:26 Europeisk brottsskadeersättning :

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (1978:413).

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:Ju306 av Maria Larsson m.fl. (kd):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förskottera skadestånd till brottsoffer.

2005/06:Ju380 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att underlätta för brottsoffer att få ut ett utdömt skadestånd och att regeringen bör utforma förslag till hur dessa regler kan förbättras.

2005/06:Ju483 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av systemet för betalning av skadestånd och den faktiska utbetalningen.

2005/06:L265 av Annika Qarlsson och Birgitta Carlsson (båda c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att när skadestånd är utdömt för övergrepp mellan makar eller sambor skall Brottsoffermyndigheten förskottera utdömt skadestånd.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Brottsoffermyndigheten utkräver utdömt skadestånd av den ersättningsskyldige vid övergrepp mellan makar/sambor.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (1978:413)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om brottsskadelagen (1978:413) dels att 1, 6 och 7 §§ skall ha följande lydelse, dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 18 och 19 §§, av följande lydelse, dels att det närmast före rubriken närmast före 2 § skall införas en ny rubrik som skall lyda "Brottsskadeersättning", dels att det närmast före 18 § skall införas en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller ersättning av statsmedel för skada till följd av brott (brottsskadeersättning).

Lagen tillämpas om brottet har begåtts i Sverige. Vid personskada och sådan kränkning som avses i 2 § andra stycket är *lagen* dessutom *tillämplig* om brottet har begåtts utomlands mot någon som hade hemvist i Sverige. *Lagen* tillämpas dock inte, om brottet och den skadelidande har så ringa anknytning till Sverige att det inte är rimligt att skadan ersätts av svenska statsmedel.

*Föreslagen lydelse*1 §²

Bestämmelserna i 2–17 §§ i denna lag gäller ersättning av svenska statsmedel för skada till följd av brott (brottsskadeersättning).

Bestämmelserna tillämpas om brottet har begåtts i Sverige. Vid personskada och sådan kränkning som avses i 2 § andra stycket är *bestämmelserna* dessutom *tillämpliga* om brottet har begåtts utomlands mot någon som hade hemvist i Sverige. *Bestämmelserna* tillämpas dock inte, om brottet och den skadelidande har så ringa anknytning till Sverige att det inte är rimligt att skadan ersätts av svenska statsmedel.

I 18 och 19 §§ finns bestämmelser om sådan ersättning som på grund av föreskrift i annan medlemsstat i Europeiska unionen betalas av statsmedel för skada till följd av brott som begåtts i den staten (europeisk brottsskadeersättning).

¹ Jfr rådets direktiv 2004/80/EG av den 29 april 2004 om ersättning till brottsoffer (EUT L 261, 6.8.2004, s. 15, Celex 32004L0080).

² Senaste lydelse 2002:346.

6 §

Vid bestämmande av brottsskadeersättning avräknas skadestånd som har betalats eller bör kunna bli betalt till den skadelidande på grund av skadan.

Har betalning skett av sådan europeisk brottsskadeersättning som avses i 18 och 19 §§ eller av annan ersättning av utländska statsmedel för skada till följd av brott, avräknas också den.

7 §³

Vid bestämmande av brottsskadeersättning med anledning av personskada avräknas, *förutom skadestånd*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan och som inte har avräknats redan med stöd av 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207). Avräkning sker dock *ej* i den mån ersättningen motsvarar ett sparande på den skadelidandes sida.

Vid bestämmande av brottsskadeersättning med anledning av kränkning eller med anledning av sakskada eller ren förmögenhets-skada avräknas, *förutom skadestånd*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan.

Vid bestämmande av brottsskadeersättning med anledning av personskada avräknas, *utöver vad som sägs i 6 §*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan och som inte har avräknats redan med stöd av 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207). Avräkning sker dock *inte* i den mån ersättningen motsvarar ett sparande på den skadelidandes sida.

Vid bestämmande av brottsskadeersättning med anledning av kränkning eller med anledning av sakskada eller ren förmögenhets-skada avräknas, *utöver vad som sägs i 6 §*, annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan.

Europeisk brottsskadeersättning

18 §

Om en ansökan om brottsskadeersättning gäller en skada till följd av ett uppsåtligt våldsbrott som har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, skall ansökningen anses även vara en begäran om europeisk brottsskadeersättning.

Första stycket gäller inte, om det framgår för Brottsoffermyndigheten att europeisk brottsskadeersättning redan har betalats.

³ Senaste lydelse 2001:733.

19 §

Sökandens begäran om europeisk brottskadeersättning skall av Brottsoffermyndigheten överlämnas till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten.

Brottsoffermyndigheten får besluta om brottskadeersättning även om ett överlämnande har skett enligt första stycket.

Om en myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen beslutar om europeisk brottskadeersättning efter det att Brottsoffermyndigheten har betalt brottskadeersättning, inträder staten intill det av Brottsoffermyndigheten betalda beloppet i den skadelidandes anspråk på ersättning från den utländska myndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.